

Eva Mørch

Psykologspesialist

Leder Ressursenheten V27 Betanien Bup

Helsedirektoratet (innleid)

Vestlundveien 27

Mandat:

- Klinisk regional spisskompetanseenhet SSA (utredning og behandling)
- bistå PHBU i Helse Vest
- spydspiss på området (finne nye verktøy, oversette og tilpasse til norske forhold)

- Undervise, konsultere
- SSA konsultasjonsteam

- Leder nasjonalt klinisk nettverk PHBU

-To nye nasjonale prosjekter:

- 2023: utvikle Nasjonalt kontaktpunkt for PSA/SSA
- 2023-2026: lage kunnskapsdatabase, evaluere effekt av kompetansehevingsprosjekt og undersøke mulighet for medisinsk kvalitetsregister

Foto: Eget

Hva skjer'a?

Plan

- Hva er gjenopprettende arbeid (GA) og hvor kommer det fra?
- Hva skjer på området?
- Hvordan gjøres det?
- Hvem gjør det?
- Egnethet i saker med PSA/SSA?

Å skade noen for så å gjøre opp

© V27/ Mørch 2023

Download from megapixl.com/25930352

Justis

Terapi

Filosofi og teologi

Foto: pexels.com

© V27/ Mørch 2023

Konfronterende møte

Reparasjonssamtale

Barnemøte

Tilrettelagt dialog

Reunification

Gjenopprettende prosess

Negotiation

Ansvarssamtale

Guided dialogue

Mediasjon

Clarification

Victim-offender mediation

Restorative justice (RJ)

Justisveien

- Den utsatte ikke fokus for retten, fremstod urettferdig. Seksuallovbrudd lav domfellelsesrate
(Zehr, 1990, Marshall 1999)
- Enkelte land har forbud mot at partene møtes
- Avstand; Hensiktsmessig? Holdbart? Ønsket av partene?
- Hendelser skjedd i en etablert relasjonell kontekst, likevel preget av hemmelighold, følelser og tanker er lagt lokk på
- «No crime victim should be forced to confront her perpetrator, but neither should she be denied the opportunity if she desires it»
(Mary Koss)

Hva er gjenoppretting arbeid?

- Praksis?
- Prinsipper?
- Proses?

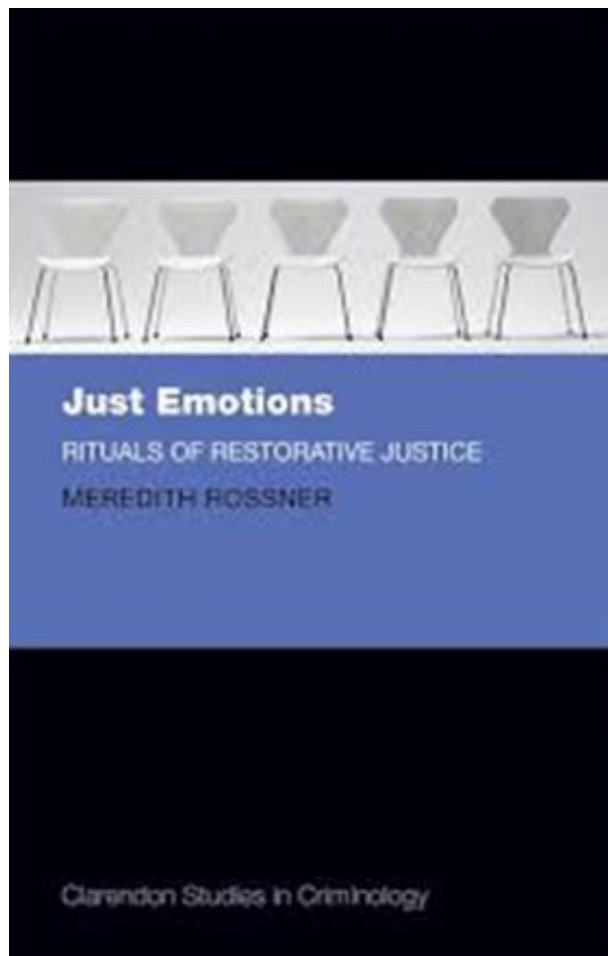

Foto: Eget

6 kjerneprinsipper

1. Gjenoppretting (restoration). Adressere og reparere skade
2. Frivillig (voluntarism). Basert på informert samtykke
3. Nøytralitet (neutrality). Rettferdige og uten forhåndsdom
4. Trygghet (safety). Til å uttrykke følelser og syn på skaden som er gjort
5. Tilgjengelighet (accessibility). Ikke-diskriminerende
6. Respekt (respect). Verdigheten til de involverte skal ivaretas

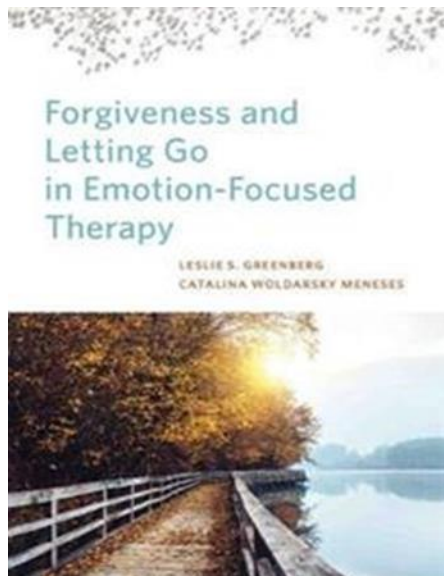
(Restorative Justice Council, 2016)

I Norge;
Konfliktrådet Ungdomstraff.
Egner formen seg for sedelighetslovbrudd? Egner stormøte seg for saker med SSA?
Andre instanser: møter mellom voksen utøver og voksen utsatt, og mellom voksen utøver og utsatte barn

I andre land;
Danmark Januscenteret: mediasjon
UK og Europa: Restorative Justice (practices/approach)
USA og Australia: ulike sentre tilbyr gjenoppretting

Terapiveien

Hva gjøres?

Skrive brev som ikke sendes

Skrive brev som sendes som den utsattes behandler

Skrive brev som sendes til den utsatte

Ett møte

Mange møter

Strukturerte møter med nøytral person til stede

Med eller uten meklererfaring/opplæring

Støttepersoner

Behandlere

Digitale møter?

Foto: pexels.com

© V27/ Mørch 2023

Risiko

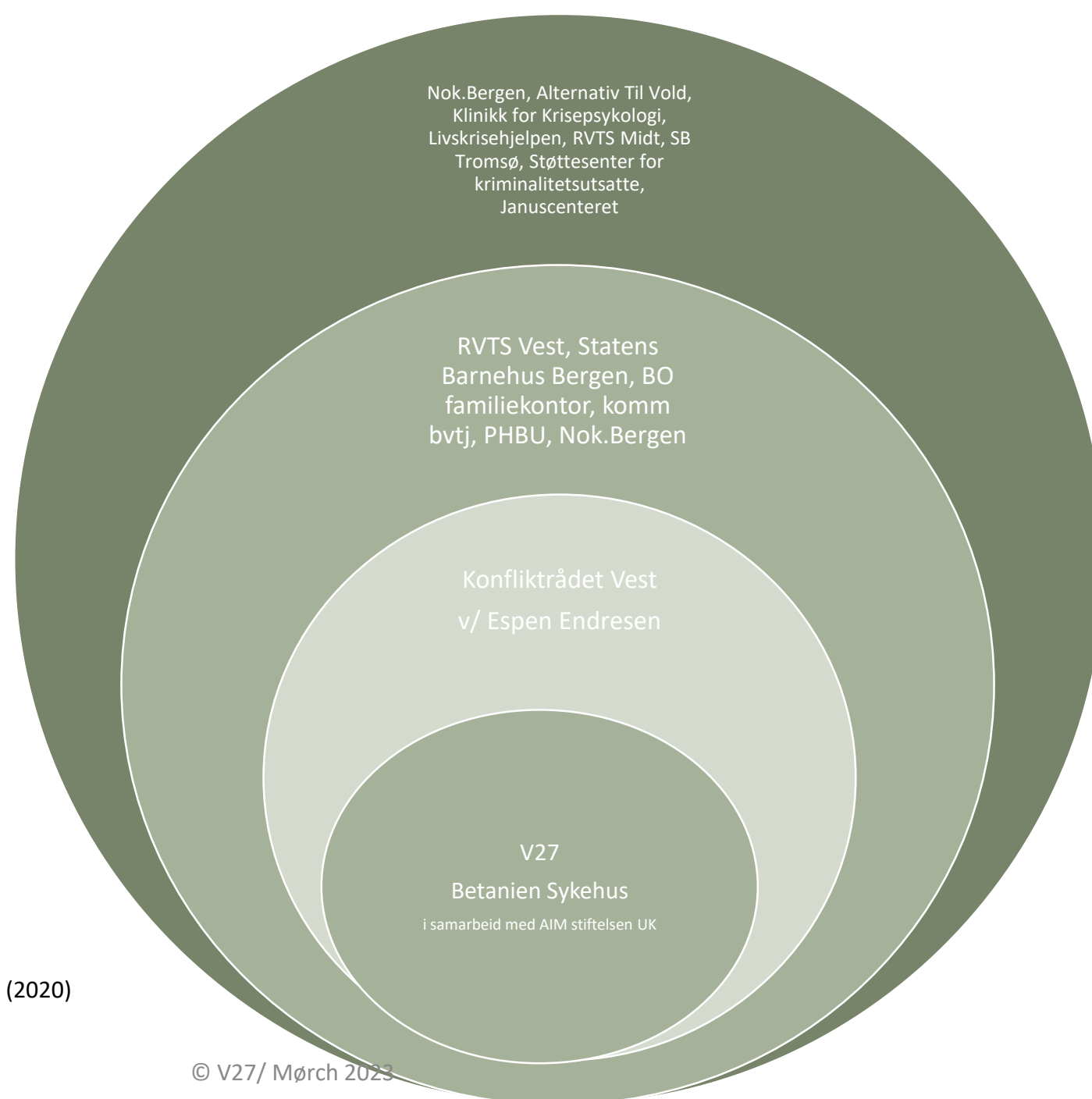
Ved å gjøre GA ved SSA

- Retraumatisere den utsatte
- Maktforhold mellom partene
- Den utsattes ofte unge alder

- Stormende affekter hos de voksne
- Hendelsene av seksuell karakter er private
- «Utøveren er problemet, hvorfor bruke ressurser på den som har skadet»

Ved ikke å gjøre GA

I praksis?

Modell: Mørch/Endresen (2020)

© V27/ Mørch 2023

Utfordringer

- Opplæring?
- «Practice is ahead of theory»
kombinert med
«varm potet»
- Kunnskap om og holdninger til metoden

Foto: eget

© V27/ Mørch 2023

- NKVTS (2017) foreslås gjenopprettende prosess som et mulig fast element i SSA-saker

Hva avgjør om det skal bli møter?

**Tanker og følelser det utsatte
barnet/ungdommen har uttrykt om
overgrepene og utøverne**

Skolen som arena

- Møteplass, men noen ganger også stedet det skjedde
- Store konsekvenser for de involverte, de andre elevene og de ansatte
- Hvordan gjør vi det når elever slåss?

- Skoleveilederen og barnehageveilederen
- «Trygg læring» (fra barnehage til videregående)
- Involvere helsesykepleiere

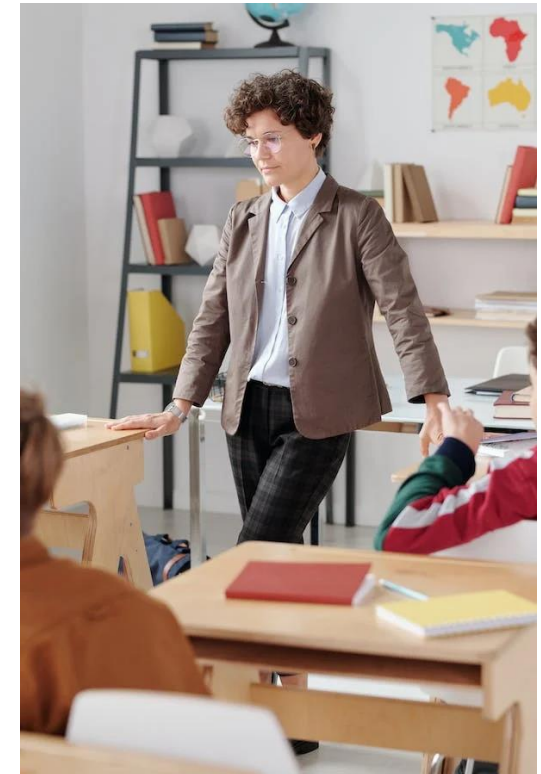

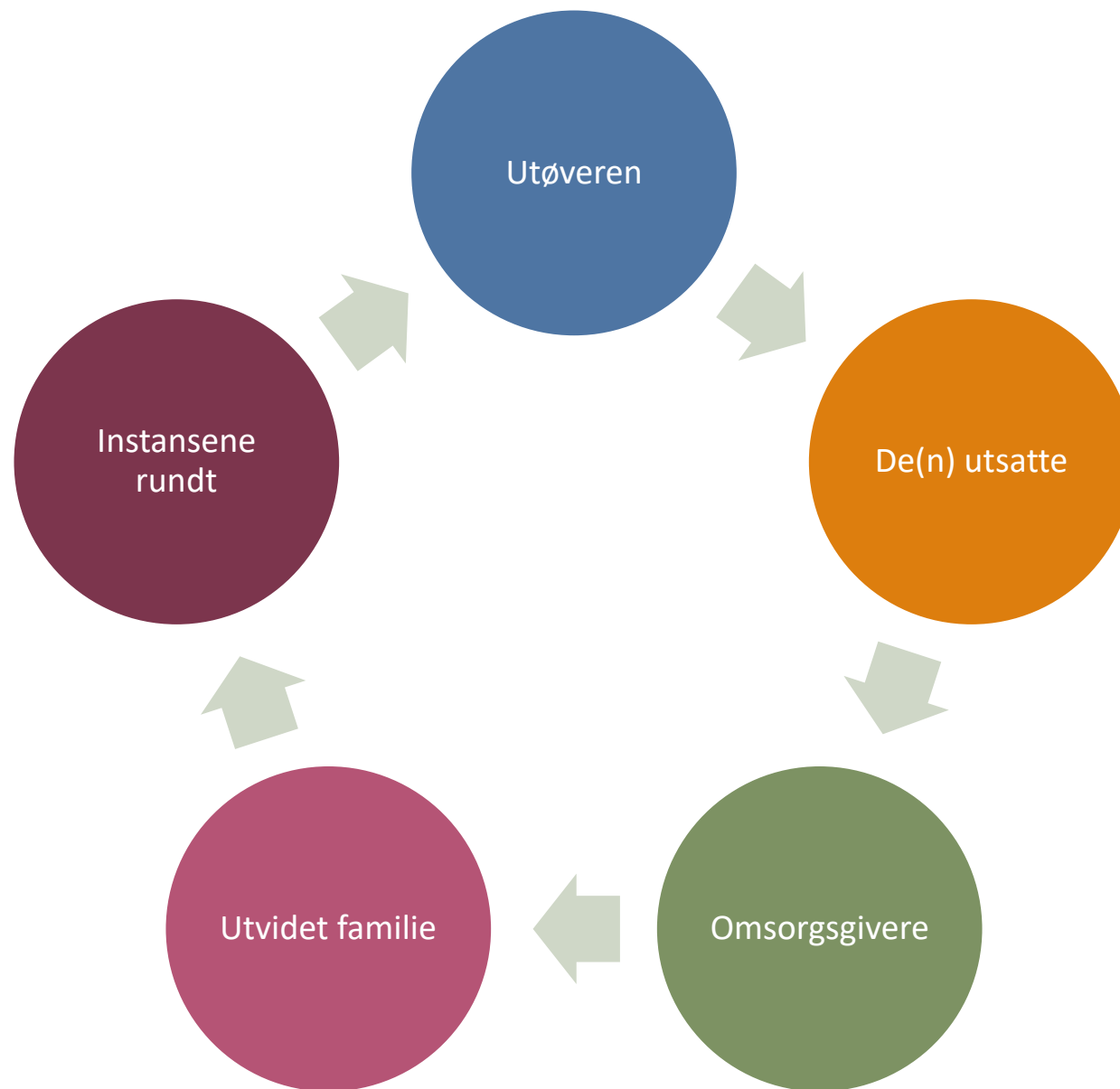
Foto: pexels.com

Ute i verden

- The Mint House, Oxford
- Programmer for videregående og universitet/høyskoler
- Hvordan ha en gjenopprettende foreldrestil
- Gjenopprettende personalpolitikk
- Jobbe gjenopprettende ved pasientskader
- Mellom folkegrupper i krig

Møtet/møtene

Modell: Vince Mercer, AIM. Redigert og oversatt av Mørch

© V27/ Mørch 2023

Viktige vurderinger FØR møtet

- Hva er formålet med gjenoppretting
- Kan vi oppnå det barnet ønsker
- Vil prosessen kunne være helende for den utsatte
- Kan utøveren formulere seg empatisk mtp ansvar, erkjennelse, anger

- Rett timing; begge forberedt og klare samtidig

Faktorer å vurdere hos det utsatte barnet:

-er det nok følelsmessig stabilt? vurdering mtp toleransevindu, screenes for PTSD (dissosiasjon, flashbacks, kompleks PTSD/relasjonstraumer)

ASF/ADHD: Andre måter å organisere og bearbeide informasjon og affekter på

Ved alvorlig nedsatt kognitiv funksjon: andre metoder gode alternativer i stedet for møte; eksternalisering, atferdsterapeutisk eksponering, leke-/tegne terapi

Faktorer å vurdere hos utøver:

- Klarer å svare på spørsmål og lytte til barnet?
- Anerkjenne at de har ulike opplevelser, men ta ansvar for hendelsen(e)
- Ved lav empati må metoden overveies nøye!
- ASF/ADHD: Andre måter å organisere og bearbeide informasjon og affekter på
- I saker med ekstrem/sadistisk vold; ikke møter grunnet fare for projiserende og benektende uttalelser
- Kan risikoen «tas ned»? Brev, video

Et vellykket møte

- Faglige refleksjoner, grundig forberedelse av partene, familiene og de profesjonelle
- Strengt strukturert for å hindre nye krenkelseser
- Partene skal etterpå kunne forholde seg til hverandre med mindre frykt og ubehag

For den utsatte

- Får rettmessig fokus
- Kommer til orde, stille spørsmål (angstreduserende funksjon?)
- Får fortelle om konsekvensene
- Noen studier på positive effekter for den utsatte, færre studier på effekt for utøverne

(DAPHNE, 2017)

Utøveren

- Vedkjenner seg skyld og ansvar for handlingene
- Kan bevitne den utsattes opplevelser

Behandler/mekler sitt ansvar

- Møtet skal være for barnet, ikke for å få familien samlet igjen. Kan være ønsket fra den utsatte/utøveren/foresatte/barnevernstjeneste.
- Bevisstgjøre og anerkjenne håpet barnet kan ha om effekten av møtet. Overgrepet vil alltid ha skjedd, stå mellom de to.
- Relasjonen kan startes på nytt. Den blir ikke som den var, men kan bli til noe annet. Relasjoner skal reforhandles.

Fra barneperspektivet

Adskillelse og brudd i familien

Alliansedannelse i kjerne- og storfamilien/andre voksne. Savner utøveren.
Kan ikke benevne savn pga sinne, skyld og skam

Innad i familien; utsatt angrer å ha fortalt, skyldfølelse for adskillelse

(Foto: Adobe Stock)

© V27/ Mørch 2023

Si «unnskyld» eller ikke?

- Intuitivt
- Svare hva? En unnskyldning kan være helende, avhengig av svaret.
- Tilgivelse ikke et mål. Kan slike handlinger i det hele tatt tilgis?
- Et unnskyld uten bortforklaringer. Oppriktig og ekte ment? Vanskelig for andre å avgjøre.
- I stedet for unnskyld: «jeg påtar meg skylden»
- Ved søsken SSA: foreldre må påta seg ansvar for at det kunne skje.

Identitetsskapende faktor for barnet

- Lage en ny fortelling, ny maktrelasjon hvor barnet er aktør i stedet for passiv posisjon, unngå at det blir barnets identitet. Fremheve barnets styrker og motstandskraft, gjenvinne styring og kontroll.
- Møtet er et rituale i helingsprosessen. Å få sine ord bekreftet, bevitner hvem man er. Helhetsramme for behandlingen.
- Skal forankres i teoretisk referanseramme, ikke bare brukes som en metode. Vurdere **effekt**, veie **fordeler mot ulemper** og ta hensyn til **utviklingspsykologiske aspekter**.

Dilemmaer

- Er rådende praksis forsvarlig?
- Hvem er arbeidet gjenopprettende for?
- Forholdene godt til rette, men det gjøres ikke
- Skepsis vs stort helende potensiale. Offentlig diskusjon om metoden?

Hva sier forskningen?

Manglende forskning på helseeffekter

- Økende antall studier på tilgivelse og å gi slipp på emosjonelt belastende hendelser (Greenberg & Meneses, 2019)
- Kliniske erfaringer tilsier at visse hensyn må tas hos utsatt og hos utøver
- Ikke mulig å påvise noen skadevirkninger av GP (Zinsstag, Keenan & Aertsen, 2015)
- Noen studier på positive effekter for den utsatte, færre studier på effekt for utøverne (DAPHNE, 2017)

Stort og vanskelig, men samtidig lite og lett

Foto: pexels.com

© V27/ Mørch 2023

Kilder og nyttige nettsider:

- Vince Mercer: “The AIM Restorative Practice and Harmful Sexual Behaviour Assessment Framework and Practice Guidance” (2020)
- Shannon Moroney (2022) “Heal for real” A guided journey to forgiving others- and yourself.
- Møder mellom offer og krænker (2016) Andersson & Madsen
- Askeland, Jensen, & Moen, (2017). *Behandlingstilbudet til barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd. En nasjonal kartleggingsundersøkelse.* (Rapport 1/2017)
- DAPHNE, 2015; Doing restorative justice in cases of sexual violence

- European Forum for Restorative Justice [European Forum for Restorative Justice \(euforumrj.org\)](https://euforumrj.org)
- Aim Project [The AIM Project – The AIM Project](#)
- The Mint House minthouseoxford.co.uk
- CSACentre [Sibling Sexual Abuse - CSA Centre](#)
- Saiff [Support, Assessment & Intervention for Families | \(saiff.com.au\)](https://saiff.com.au)
- The Lucy Faithfull Foundation [The Lucy Faithfull Foundation | Preventing Child Sex Abuse](#)
- Trygg Læring trygglaering.no